

Шыфр: _____

Зацвярджаю

Колькасць балаў: _____

Месца: _____

Намеснік старшыні
арганізацыйнага камітэта
намеснік Міністра адукацыі

К.С. Фарыно

03

2010 года

**IV этап XXVI Рэспубліканскай алімпіяды школьнікаў
па беларускай мове і літаратуры**

Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

10 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Мазыр, 2010 г.

Варыянт 1

Заданне 1. Аднавіце радок вядомага музычнага твора па характарыстыцы гукаў, з якіх ён складаецца. Назавіце гэты твор.

Максімальная колькасць балаў – 6.

- [] – зычны, цвёрды, губна-губны, змычна-праходны, насавы, санорны;
- [] – галосны, сярэдняга рада, верхняга пад'ёму, нелабіялізаваны;
- [] – зычны, мяккі, губна-губны, выбухны, звонкі;
- [] – галосны, перэдняга рада, сярэдняга пад'ёму, нелабіялізаваны;
- [] – зычны, цвёрды, бакавы, пярэднеязычны, зубны, санорны;
- [] – галосны, сярэдняга рада, ніжняга пад'ёму, нелабіялізаваны;
- [] – зычны, няпарны цвёрды, язычны, дрыжачы, санорны;
- [] – галосны, задняга рада, верхняга пад'ёму, лабіялізаваны;
- [] – зычны, цвёрды, фрыкатыўны, свісцячы; глухі;
- [] – галосны, сярэдняга рада, верхняга пад'ёму, нелабіялізаваны.

Гэтымі словамі пачынаецца... _____

Заданне 2. Рашыце міжмоўныя лексічныя прапорцыі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

- _____ (бел.) : встать (руск.) = _____ (руск.) : стаміцца (бел.)
- _____ (бел.) : отдыхать (руск.) = _____ (руск.) : пачаставаць (бел.)
- _____ (бел.) : басня (руск.) = _____ (руск.) : байка (бел.)
- _____ (бел.) : белка (руск.) = _____ (руск.) : вяроўка (бел.)
- _____ (бел.) : тыква (руск.) = _____ (руск.) : кавун (бел.)

Заданне 3. Раствлумачце, з якой мэтай ужываюцца прыведзеныя выказванні. Запішыце ўласны варыянт “формулы” для фіксацыі і аднаўлення гэтага.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Чому пінгвіны жывуць зімою без сваіх фантазій? (укр.); Кот ослу, жирафу, зайке голубые шил фуфайки (руск.)

Заданне 4. Устанавіце адпаведнасць паміж рускімі і беларускімі фразеалагізмамі. Адказ запішыце ў форме літарна-лічбавага спалучэння.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Руская мова	Беларуская мова
А. Счастливого пути	1. Хоць мак сей
Б. Тихий ангел пролетел	2. Як стой
В. Турусы на колёсах	3. Сама розрух
Г. Часы пик	4. Журавель на хвойцы
Д. В момент	5. Шчасць Божса на дарозе
Літарна-лічбавая адпаведнасць:	

Заданне 5. Традыцыйна ў беларускіх народных казках героі збіраюцца ў гурт, каб зрабіць нешта разам, супольна. У прыведзеным ніжэй урыўку адной з такіх казак падлічыце колькасць герояў, абазначыўшы яе пры дапамозе прыслоўяў, утвораных ад лічэбнікаў. Выбар патлумачце.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Гусак, мядзведзь, воўк, лісіца, кабанец

Жылі сабе дзедка ды бабка, і быў у іх гусак. Пайшоў гусак у Кіеў Богу маліцца. Ішоў ён, ішоў, аж бяжыць мядзведзь.

– Гусак, гусак, куды ты ідзеш?

– Пайду ў Кіеў Богу маліцца!

– Пайду і я з табой.

– Ідзі!

Вось ідуць (_____). Бяжыць воўк.

– Гусак, гусак, куды ты ідзеш?

– Пайду ў Кіеў Богу маліцца!

– Пайду і я.

– Іраі!

Вось ідуць (_____). Бяжыць лісічка-сястрычка.

– Гусак, гусак, куды ты ідзеш?

– Пайду ў Кіеў Богу маліцца!

– Пайду і я з табой.

– Ідзі!

Вось ідуць (_____). Бяжыць кабанец.

– Гусак, гусак, куды ты ідзеш?

– Пайду ў Кіеў Богу маліцца!

– Пайду і я.

– Ідзі!
Вось ідуць (_____).

Гусак і мядзведзь ідуць _____.

Гусак, мядзведзь і воўк ідуць _____.

Гусак, мядзведзь, воўк і лісічка-сястрычка ідуць _____.

Гусак, мядзведзь, воўк, лісічка-сястрычка і кабанец ідуць _____.

Тлумачэнне:

Заданне 6. Запоўніце табліцу, аднавіўшы адносіны паміж роляй слова **як** і яго ўжываннем у пэўным выказванні.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Роля	Сказ
<i>прыслоўе</i>	
	А паміж буфетам і сцяной была шчыліна як засунуць далонь.
<i>часціца</i>	
	Як пашанцавала!

Заданне 7. Пастаўце патрэбныя знакі прыпынку. Вызначце сінтаксічны тып складанага сказа.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Гадзіннік мой
Доля роўная ў нас
Ісці не цішачы ход
Як свой лічыць
Пазычаны час
Пакуль не сыдзе завод.

Рыгор Барадулін

Тып сказа: _____

Заданне 8 Адзначце, у якім блоку (А, Б, В або Г) пералічаныя гісторыка-літаратурныя характарыстыкі, тэарэтычныя паняцці, біяграфічныя і тэкстуальныя факты поўнаасцю адпавядаюць творчасці *Янкі Купалы*. Закрэсліце памылковыя пазіцыі ў іншых блоках.

Максімальная колькасць балаў – 5.

А) Творы на польскай мове; класічныя формы верша (санет); “Шляхам жыцця”; адраджэнцкі пафас; Адольф Быкоўскі і Паўлінка Крыніцкая; нацыянальны эпас беларусаў; Акопы; пераклады з беларускай мовы на рускую; народны паэт Беларусі (1926); рамантычная сімволіка як характэрная рыса мастацкай сістэмы; Сымон і Ганна; акадэмік Акадэміі навук Беларусі; “Гэй, вольныя птахі, саколія дзеці!...” (цытата);

Б) пераклады з рускай мовы на беларускую; рэдактар газеты “Наша Ніва”; “Жалейка”; паэма; камедыя; раман; Агата і Пранцісь Пустарэвічы; праца інспектарам школьнай адукацыі; індывідуальна-псіхалагічная характарыстыка вобразаў-персанажаў; акадэмік Акадэміі навук

Беларусі; навучанне ў Пецяярбургу; творы на польскай мове; народны паэт Беларусі (1926); “Я адплаціў народу, чым моц мая магла” (цытата);

В) Вязынка як месца нараджэння; класічныя формы верша (санет); “Жалейка”; паэма; драма; услаўленне духоўнага багацця мужыка-беларуса; рамантычная сімволіка як характэрная рыса мастацкай сістэмы; народны паэт Беларусі (1925); акадэмік Акадэміі навук Беларусі; Адольф Быкоўскі, Якім Сарока, Агата Пустарэвіч; “Цяпер беларускай я песні ўладар” (цытата);

Г) “Раскіданае гняздо”; Вязынка, Вільня, Санкт-Пецяярбург, Мінск; творы на польскай мове; сентыменталізм; драматычная паэма; народны паэт Беларусі (1925); раман у вершах; пераклады на беларускую мову; рэдактар газеты “Наша Ніва”; Сымон і Зося; рамантычная сімволіка як характэрная рыса мастацкай сістэмы; Адольф Быкоўскі, Якім Сарока, Паўлінка Пустарэвіч; “Вобразы мілыя роднага краю, смутак і радасць мая!” (цытата).

Правільны адказ: _____

Заданне 9. Вызначце, хто з пералічаных беларускіх пісьменнікаў з’яўляецца аўтарам прыведзенага верша. Выбар абгрунтуйце.

Максімальная колькасць балаў – 5 (2 – за правільны адказ, 3 – за абгрунтаванне).

Узор прыгожы пекных зор
Гарыць у цемні небасхіла;
Вада балот, стаўкоў, азёр
Яго ў глыбі сваёй адбіла.
І гімн спявае жабаў хор
Красе, каторую з’явіла
Гразь луж; напоўніць мгла прастор,
І ўстане з іх гарашчы міла

Узор.

І сонца далыш клянучь, што скрыла
Луж зоры днём. І чуе бор,
І чуе поле крэхат хілы,
Ды жаб не ўчуць вышэй ад гор,
Там, дзе чыясь рука зрабіла

Узор.

- А) Янка Купала
- Б) Цётка
- В) Якуб Колас
- Г) Максім Багдановіч
- Д) Максім Танк

Правільны адказ: _____

Абгрунтаванне: _____

Заданне 10. Ніжэй прыводзіцца арыгінальны тэкст класічнай рускай літаратуры (фрагмент) і яго пераклад на беларускую мову. У асобных радках перакладу зроблены пропускі. Пастарайцеся ўзнавіць версію перакладчыка або прапанаваць уласную. Пры стварэнні ўласнага варыянта дазваляецца поўнасьцю змяняць радок, у якім ёсць пропуск. Галоўнае – захаванне мастацкай цэласнасці, у тым ліку рытму і рыфмы.

Максімальная колькасць балаў – 5 (па 1 балу за карэктна ўстаноўлены радок).

І вось, насычана знішчэннем,
 Прыстаўшы з жудкага жніва,
 Назад напакінулі Нява,
у вострагі абурэння,
 Кідаючы са годзе вартымі
 Сваю пажыву. зладзей так (манаш)
 З вірутнай хеўрай забіжак
 Ё сяло ўварвецца, – гвалт, пагрозы:
 Рабуе, крышыць; енкі, слёзы,
 Трывога, крык дзяцей, бацькоў!..
 І, згорблены нарабаваным,
 Пагоні баючыся, спраўна
 Спяшаць разбойнікі дамоў,
 Губляючы ў бягу здабытак.

Вада збыла, і брыкі разлілі
 Адкрыўся...

Пераклад Янкі Купалы (1937)

Но вот, насытись разрушением
 И наглым буйством утомись,
 Нева обратно повлеклась,
 Своим любясь возмущеньем
 И покидая с небреженьем
 Свою добычу. Так злодей,
 С свирепой шайкою своей
 В село ворвавшись, ломит, режет,
 Крушит и грабит; вопли, скрежет,
 Насилье, брань, тревога, вой!..
 И, грабежом отягощенны,
 Боясь погони, утомленны,
 Спешат разбойники домой,
 Добычу на пути роняя.

Вода сбыла, и мостовая
 Открылась...

А.С. Пушкин. "Медный конник".

Адказы

- Радок 3: _____
- Радок 4: _____
- Радок 5: _____
- Радок 6: _____
- Радок 14: _____